

DierenPerspectief

bewustzijn in wezenlijke afhankelijkheid tussen mens en dier

In deze uitgave

✓ Actueel

Over vogelgriep, megastallen, proefdieren en circussen

✓ Verdieping

- Overbelasting van dieren bij coaching en therapie
- Dieren als steun bij rouwprocessen
- De betekenis van dieren voor eenzame ouderen
- Zorgboerderijen en de therapeutische waarde van hun dieren

✓ Dierenrechten

Dierenrecht 8:
het recht op een natuurlijke leefwijze in verbondenheid met het natuurlijke dag- en nachtritme en de kosmische cycli van de seizoenen

Agenda

Themadag

'Dieren als spiegel'

7 februari 2015 te Bergen

Voor nadere informatie:

www.dierenperspectief.nl/agenda

Actueel

Over vogelgriep, megastallen, proefdieren en circussen

Dit najaar stonden met regelmaat dierenwelzijnsaspecten in het nieuws. De vogelgriep trof een aantal pluimveehouderijbedrijven, met als gevolg grootschalige ruiming van pluimvee. Met een boze vinger wordt gewezen naar overvliegende trekvogels, dus komt er een ophokplicht en moeten alle kippen en eenden binnen blijven. Uiteindelijk krijgen wilde eenden de schuld, omdat daar hetzelfde virus wordt aangetroffen, maar los van definitief bewijsmateriaal. De vraag blijft hoe het mogelijk is dat het virus in hermetisch afgesloten stallen kan binnenkomen. De economische gevolgen en het leed voor de pluimveehouder en zijn gezin staan centraal. Maar over het leed van de afgemaakte kippen en eenden hoor je weinig kritische vragen. Zijn het niet de overvolle stallen, onnatuurlijke leefomstandigheden en verzwakte pluimveerassen die deze dieren overgevoelig maken voor ziekten, zelfs voor een milde vorm van H5N8?

We hebben nauwelijks lering getrokken uit de vorige vogelgriepcrisis in 2003. De schaalvergroting gaat door en de gevolgen voor de volksgezondheid worden onderschat. Hoe erg moet het worden? Lees de eerdere publicatie: [Wat kippen nodig hebben om zich kiplekker te voelen](#)

Over grootschaligheid gesproken, de rundveehouderij is nog de enige sector die relatief extensief is. Maar ook dat lijkt te veranderen met het wegvallen van de remmende melkquota in de loop van 2015. Er wordt nu al volop gebouwd. De discussie gaat vooral over de vraag of de uitbreidingsmogelijkheden wel of niet grondgebonden moeten worden. Door een koppeling van het aantal te houden dieren aan de hoeveelheid (wei-)land voorkom je verdere milieuproblemen, namelijk minder ammoniakuitstoot. Het alternatief is mestverwerking, met als gevolg een nog grotere verstoring van mondiale voedsel- en nutriëntenkringlopen. Er zal meer krachtvoer vanuit andere continenten nodig zijn, met als gevolg veel transportkosten en mogelijke verspreiding van tropische ziektekiemen. Een intensivering van de melkproductie en het binnenhouden van koeien genereert een reeks welzijnsproblemen. Een duurzame landbouw betekent koeien in de wei, in overzichtelijke kuddes. We hebben hier al eerder over geschreven. Lees: [Megastallen](#)

Na protesten van de Anti Dierproeven Coalitie tegen het gebruik van labradors voor onderzoeksdoeleinden aan de Universiteit van Maastricht is een stevig debat ontstaan over de inzet van proefdieren in het algemeen en honden in het bijzonder. Opmerkelijk is dat zelfs vanuit wetenschappelijke kringen gepleit wordt voor een beperking van de inzet van proefdieren. Veel onderzoek heeft geen enkele toegevoegde waarde en er komen steeds meer alternatieven. In het aprilnummer zijn we ingegaan op de welzijnsaspecten voor muizen, ratten en konijnen. Zorgelijk is wel dat proefdieren steeds vaker genetisch worden gemodificeerd. Lees: [Dierproeven terugdringen](#)

Tot slot het laatste nieuws over circusedieren. Al in 2009 werd uit een onderzoek van de WUR duidelijk dat het welzijn van wilde dieren in circussen ernstig wordt aangetast. Huisvesting, verzorging, training en transport laten veel te wensen over. Vanaf 15 september 2015 gaat een verbod in op wilde dieren in circussen. Een nieuwe mijlpaal.

Verdieping

Overbelasting van dieren bij coaching en therapie en de gevolgen voor de bewustzijnsvelden van dierenrijken

Het uithoudingsvermogen van dieren

Dieren hebben geleerd periodes van droogte door te komen, winters te overleven en overmaat in de dierpopulatie tijdelijk te verdragen. Ze hebben ook geleerd weersgesteldheden van allerlei aard te trotseren en ze zijn in staat om tijdelijk of langdurig te overleven in situaties die verre van ideaal zijn. Dieren vertonen van oudsher uithoudingsvermogen, zelfs als het hun zelf niet goed doet.

Wanneer dieren aangesproken worden op het verlenen van bijstand, bijvoorbeeld bij coaching of therapie, ervaren ze dat vaak als een getij dat hen overvalt en waar ze zich naar beste kunnen tot moeten zien te verhouden. Voorbeelden zijn confrontaties met kinderleed of het gebruik van dieren voor zelfvermaak, zelfgeruststelling en zelfbemoediging. Ze vallen dan terug in een 'oerbeleving' van uithoudingsvermogen.

Het betreft ook dieren die overvraagd worden in hun productie (melk, eieren, vlees) en gezelschapsdieren die overvraagd worden met oneigenlijke aandacht.

Marieke de Vrij: 'Er zijn diersoorten die zich gedeeltelijk opofferen voor mensen, vooral richting kinderen die een basisbehoefte als aandacht in geborgenheid missen. Die dieren zijn extra knuffelbaar en toegenegen naar kinderen om hun warmte te geven. Als dieren behandeld gaan worden als mensen en te sterk op mensen gaan lijken dan gaat het mis. Dieren waarvan een sterk aanpassingsgedrag verwacht wordt, zijn veelal moe van de aanpassingen die ze dienen te maken om voor de mens bekoorlijk te zijn. Dat maakt dat ze op een dieper niveau vereenzamen. Dieren hebben net als mensen de behoefte aan een doorleefd, uitgestrekt bestaan. Dat wil zeggen de behoefte om op een natuurlijke fysieke wijze maximaal ruimte in te nemen om zich helemaal comfortabel te voelen in hun lichaamsaard, waardoor hun innerlijk zijn beantwoord wordt.'

Tijdens de themadag 'De therapeutische waarde van dieren' van 6 juni 2014 is Marieke de Vrij uitgebreid ingegaan op de welzijnsgevolgen van overbelasting van dieren. Het volledige verslag staat op de website.

Respect voor de gift van het dier

In het belang van het welzijn van de dieren dien je als coach of therapeut volwassenen en kinderen aan te spreken op zelfvermaak, zelfberusting, zelfbemoediging en het zich eigen maken van zelfheling. Niet alleen zeggen dat een dier heilzaam voor je kan zijn, maar ook dat je een dier niet mag overbelasten. Je eerst richten op activiteiten die je zelf kan ondernemen ter ondersteuning van jezelf en pas daarna wat het dier kan toevoegen, dit ter voorkoming van negatieve afhankelijkheid van dieren. ....

De brede doorwerking van dierbewustzijn

Het is van belang om te weten dat dierbewustzijn verder uitstrekt dan naar hun groepssoort alleen. Dat dierenrijken onderling ook boodschappen van elkaar vernemen in hun onderbewustzijnsveld of op telepathisch niveau. Dat maakt dat in de herijking van de diervelden vrij levende dieren niet ongemoeid blijven bij wat bij gekooide dieren en bij de opvang van consumptiedieren plaatsvindt.

In het dierenrijk is er een volgordelijkheid gaande waarin kennis van hun innerlijk leven en de belevingsvelden die daarmee gepaard gaan, overdrachtelijk vrij kunnen worden gegeven aan andere dierenrijken, die aan hen gepaard zijn of energetisch in gelaagdheid onder hen vallen. Het is voor te stellen als een soort piramideachtige structuur waarin vermogens die eigen zijn aan bepaalde diersoorten uitgestraald worden naar andere diersoorten (op een andere laag in de piramide) die deze vermogens nog niet ontwikkeld hebben en daardoor opgetrokken worden in hun bewustzijnsveld en vermogensintelligentie die ze door de generaties heen ontwikkelen. Dat maakt dat, wanneer er een verarming in het bewustzijnsveld binnen een diersoort plaatsvindt, de gerelateerde diersoorten die horizontaal aan hen verwant zijn, maar ook de diersoorten die qua bewustzijnsveld daaronder gepaard zijn, te weinig voeding krijgen voor verdere ontwikkeling. ....

Dieren voelen energieën en pakken beelden op

Dieren zijn bewuster van wat aan hen overgedragen wordt dan wat mensen vermoeden. Mensen staan er vaak niet bij stil dat er tijdens het spreken beelden vrijkomen in het herinneringsvermogen, beelden die in woorden iets tot uitdrukking brengen. Dieren pakken de innerlijke beelden van mensen op en voelen als het ware wat er in hen omgaat. Er zijn diersoorten die ook heel goed het verschil in energieën in het lichaam van een mens voelen: wat het je hart doet, wat het je buik doet of wat het doet als je keel moe is. ....

[Lees het volledige artikel](#)

Dieren als steun bij rouwprocessen

“Iemand die rouwt, blijft het meest overeind als hij voelt dat een ander hem ook nog nodig heeft.”

Wanneer je als ouder een kind verliest of wanneer je een dierbare partner kwijtraakt word je gesterkt door het gevoel dat anderen jou nog nodig hebben. Zorgen voor een ander dwingt je om niet te blijven hangen in het verlies. Dat geldt ook voor een dier dat jou nodig heeft. Een huisdier maakt dat je naar buiten moet om te wandelen, dat je het moet verzorgen en dat je het moet voeren. Daardoor word je ook op andere dingen gewezen dan wat je normaliter in rouw zou betrekken. Een dier kan een ondersteuner zijn om het eigen leven te leren aanvaarden, een leven anders dan voorheen.

Een dier kan je weer binden aan regelmaat, maar je ook herinneren aan zaken die je over het hoofd wilt zien of waar je niet meer aan herinnerd wilt worden. Een dier blijft aanvoelen waar jij nog huiswerk hebt in jezelf. Een hond kan bijvoorbeeld ineens met zijn poten je bespringen op je hartgebied en met zijn twee pootjes je 'zere hart' indrukken. Of een kat gaat op je voeten liggen of op je buik, op momenten dat je het niet meer ziet zitten en liever weg zou zijn dan blijven. De kat helpt je dan om weer te gronden in plaats van te vluchten in gedachten. Dieren proberen daarin iets te betekenen op een manier zodat je niet zomaar voorbij kan reizen aan je eigen huiswerk en er ook niet zomaar van weg kan vluchten. Wanneer je geen belangstelling meer voor het leven hebt dan zal een dier nog heel lang proberen je er weer in te trekken. Pas als een dier helemaal moedeloos wordt doordat je niet meebeweegt, zal het afgevlakt gaan liggen, omdat dan ook voor dat dier de lol er van af is. Vervolgens krijg je als rouwende door dit gedrag zo met dat dier te doen, dat je het wilt laten opleven en dan leef jij zelf ook op.

Rouw is veelbetekenend voor de mens die het ondergaat omdat hij aangeslagen wordt op processen waarin hij met terugwerkende kracht gaat ervaren wat er voor hem is geweest en hoe hij er nu in zekere zin afscheid van dient te nemen. Hij dient zich te realiseren wat hij ontvangen heeft en wat hij nagelaten heeft. Dieren zijn vertroostend daarin omdat je je minder alleen voelt in die beweging.

Welk dier is het meest steunend in een rouwproces?

De keuze voor een dier bij de verwerking van rouw - niet alleen bij overlijden, maar ook bij scheiding, baanverlies en andere vormen van verlies - is sterk afhankelijk van de eigen voorkeursbehoefte. Daar zijn mensen te verschillend in om dit te eenzijdig te benaderen.

Je hebt mensen die sportend over hun verlies heen willen komen. Ze rennen en rennen en rennen tot de ellende uit hun lichaam baggert. Voor deze mensen zou het samen rennen met een hazewindhond steunend kunnen zijn. Je hebt ook mensen die willen voortborduren op de relatie die geweest is. Een poes op schoot kan dan helend zijn; die helpt je om minuscule alle herinneringen te voelen, zoals het toen was en toen en toen. De aard van het dier moet passen bij het type rouwverwerking.

[Lees verder](#)

De betekenis van dieren voor eenzame ouderen

Dieren kunnen betekenisvol zijn voor ouderen die vereenzamen. Vraag is of dat ook op een verantwoorde wijze kan, zowel voor het dier zelf als voor de mens; en al helemaal wanneer deze mensen niet gewoon zijn om met dieren om te gaan.

Eenzaamheid is een geestelijke gesteldheid waarin je nog te weinig in verbinding bent met dat wat jou goed doet. De kunst is, dat wie zich eenzaam voelt, zelfbewuster het leven betreedt op dat wat er allemaal al om hen heen is. Mensen die zich eenzaam voelen onttrekken zich vaak aan natuurbeleving, terwijl contact met de natuur, inclusief contact met dieren, daarbij essentieel is.

Geluiden van dieren, vooral van vogels, kunnen rustgevend doorwerken. Zelfs wanneer de vogels niet in de directe omgeving aanwezig zijn, kan tijdelijk of langdurig luisteren naar vogelgeluiden de stemming van eenzaamheid verbeteren. Het is daarom belangrijk om dagelijks naar buiten te gaan. Verzorgingshuizen hebben als alternatief soms een binnenvolière. Het nadeel daarvan is dat de vogels gevangen zitten en niet in hun natuurlijke omgeving verblijven. Deze belasting is niet goed voor hun welzijn. Oudere mensen meenemen naar buiten en dieren opzoeken in de vrije natuur heeft veruit de voorkeur.

Voor iemand die niet meer buitenshuis kan vertoeven is het verzamelen van dierplaatjes een alternatief. Het maakt dat mensen zich middels de foto's gaan verdiepen in aspecten en aangelegenheden van dieren, waarbij ze aspecten van zichzelf gespiegeld zien. Ouderen plaatjes van dieren laten verzamelen is in onze cultuur heel ongewoon. Door de dierplaatjes een bestemming mee te geven, bijvoorbeeld een school die dierplaatjes voor de leerlingen zoekt, neemt de acceptatie toe.

Het is aan te bevelen om in bepaalde gevallen huisdieren in een verzorgingshuis toe te laten. Het betreft dan oudere dieren die niet meer al te vaak uitgelaten hoeven te worden en veel extra verzorging nodig hebben. Die hebben er meer baat bij om bij hun baasje te blijven dan dat ze naar het asiel worden gebracht. En het baasje heeft weer baat bij het huisdier.

[Lees verder](#)

Dierenrechten

De rechten van dieren zijn essentieel voor het herstel van de intrinsieke waarde van het dier en het tot zijn recht laten komen van wezenskenmerken

Dierenrecht 8:

het recht op een natuurlijke leefwijze in verbondenheid met het natuurlijk dag- en nachtritme en de kosmische cycli van de seizoenen.

Miljoenen dieren, voornamelijk varkens en kippen, verblijven dag en nacht in hokken en stallen waarin normaal daglicht niet tot minimaal aanwezig is. Het kunstlicht wordt in één keer aan gedaan en gedoofd, zodat er geen natuurlijke overgang is met een schemerfase.

In de nieuwe alternatieve systemen voor leghennen is goede verlichting een van de manieren om pikkerij en kannibalisme onder controle te houden. Een gelijke lichtverdeling wordt daarbij ingezet voor het beperken van het aantal buitennesteieren. De behoefte van een legkip is juist een rustig donker plekje om haar ei te leggen.

Cycli van licht en duisternis

Marieke de Vrij: "De cycli van daglicht en duisternis geven de ogen de tijd om te wennen aan lichtervaring, maar ook om tot rust te komen wanneer licht ontbreekt.

Zelfs wanneer de ogen dicht zijn, prikkelt licht nog steeds indirect de oogzenuw. Echte duisternis is rustgevender dan gesloten ogen bij licht. Zoals dit voor mensen geldt, geldt dit ook voor dieren die leven met de kosmische cycli van licht en duisternis. Dieren die onderwater en diep in de ondergrond leven reageren minder lichtgevoelig. ....

Wanneer de kosmische cyclus ontbreekt bij dieren die er wel mee te maken hebben gehad in hun natuurlijke staat van zijn, dan verandert er iets in het dier zelf. Ze worden gevoeliger om informatie op te nemen, omdat ze het bij te weinig daglicht van andere impulsen moeten hebben dan door te kijken en te zien wat er gaande is. Hun sensitiviteit in aanvoelingsvermogen vergroot omdat het waarnemingsveld (in fysieke zin van letterlijk waarnemen) verandert. Het vergroot daardoor ook de kregeligheid onderling.

"Bij daglichttekort is er sprake van een toename van kregeligheid, omdat het dier steeds meer voelt en ervaart zonder de letterlijke waarnemer te zijn."

Invloed van licht op het welzijn van kippen

In kippenstallen wordt extra verlichting toegepast om de kippen ook in de donkere perioden van het jaar aan de leg te houden. Dat is onnatuurlijk gedrag, want vanouds hebben ze de legperiode in het voorjaar en de zomer. Ze zijn wel tot in zekere mate gedomesticeerd en er aan gewend geraakt.

"Als dieren teveel in duisternis of in de schemer zitten worden ze minder gevoelig, ook in sociaal gedrag naar andere dieren."

Marieke de Vrij: "Kippen houden van luidruchtig samenzijn, dat vinden ze genoeglijk en daar draait het om en bij een tekort aan licht wordt de sociale rangorde aangetast en ook hun vitaliteitstreven raakt in ongebruik en lijden ze aan ongenoegzaamheid. Dat is wat ze psychologisch uitstaan. Bij een teveel aan lichtenbreng voelen ze zich opgemonterd, veelbezet en uiteindelijk overstressed, omdat bij een teveel aan lichtenbreng het gemoed onrustig wordt. Door een teveel van die lichtintentie blijven ze zichzelf aanwakkeren om beschikbaar te blijven voor wat het dagritme vraagt en dat maakt dat hun energie als het ware langzaam opraakt als het licht aanblijft. De kippen zijn dan teveel doende, te sociaal actief, te beweeglijk en dat geeft onpasselijkheid daarna. Ook het broedsel en de eieren die afgeleverd worden door de voortdrijving van de lichtintensiteit hebben een minder vitaal karakter dan wanneer dat samenloopt met de kosmische cyclus. Na zo'n zomercyclus zijn de kippen 'moegedraaid'. Wanneer de normale cyclus minder licht geeft voelen ze dat ook als een bekwaamheid om meer tot rust te komen. Een verlenging van licht qua tijdsduur per dag in de maanden die donkerder worden, zet aan tot het wel willen volhouden van 'doenerig gedoe', maar kunnen ze er uiteindelijk aan bezwijken. Dat merken we tegenwoordig vaak niet meer omdat ze niet oud worden.

Invloed van duisternis op het welzijn van varkens

Bij varkens speelt nog iets anders. Varkens hebben een snuffelwoede en dat voelt extra behaaglijk aan wanneer daglicht op hun rug schijnt. Daglicht is dus voor hen ook behulpzaam in het bevredigen van behoeften met hun hoogsensitieve snuit. Wanneer het ruggedeelte geen licht ontvangt en steeds maar in schemer of duisternis gehuld is, dan voelt het varken zich onbekwaam om werkelijk langdurig helemaal vanuit zijn gevoel zelf te leven. In de stallen waarin ze gehouden worden kan het snuffelen minimaal tot niet plaatsvinden. Voor een harde betonvloer lopen ze niet warm. Je ziet dan ook dat heel veel varkens buitengewoon moe zijn, moedeloos en vervolgens ook het pretgrage dat ze willen beleven niet ontmoeten.

[Lees het volledige artikel](#)

Colofon

Nieuwsbrief DierenPerspectief vraagt aandacht voor wezensaspecten van dieren en dierenwelzijn.

Inhoudelijke bronnen zijn inspiraties van Marieke de Vrij, maatschappelijk raadvrouw van Stichting De Vrije Mare.

Eindredacteur is Wim van Oort, ambassadeur dierenwelzijn van Stichting De Vrije Mare.

Aan deze editie werkten ook mee: Regine Scholte, Marja Kolles en Elsy Kloeg.

Vragen en reacties:
contact@dierenperspectief.nl

Nieuwsbrief ontvangen:
contact@dierenperspectief.nl

Achtergrondinformatie:

Met deze nieuwsbrief informeren wij u over dierenwelzijn vanuit het perspectief van dieren zelf. Wij wensen hiermee bewustzijn te creëren rond de wederzijdse afhankelijkheid tussen mens en dier en inzicht te geven in het werkelijke wezen van dieren.

Het thema dierenwelzijn raakt ons allen, bewust en onbewust. De informatie die met deze nieuwsbrief wordt vrijgegeven is input voor een maatschappelijke dialoog over wat dieren voor ons betekenen én hoe met dieren om te gaan. Inspiraties van Marieke de Vrij zijn de bron. We besteden aandacht aan de mens-dier-relatie in de breedst mogelijke zin, van gezelschapsdieren tot productiedieren en van intensieve veehouderij tot natuurbeheer.

De artikelen geven informatie om binnen uw eigen mogelijkheden zelf verantwoordelijkheid te nemen. Als consument met betrekking tot het gebruik van dierlijke producten, als veehouder voor de wijze van huisvesting en omgang met dieren, als beleidsmaker en politicus voor dierwaardige regelgeving, als leerkracht voor dierwezenlijke educatie, als wetenschapper voor onderzoeksvragen en houder van gezelschapsdieren voor een dierwaardige handelwijze.

Achtergrondinformatie over de onderwerpen vindt u op de gelijknamige website: www.dierenperspectief.nl

Verdieping

Zorgboerderijen en de therapeutische waarde van hun dieren

Op het moment dat je tijdelijk de draad kwijt bent, zoals bij burn-out en overspannenheid, kunnen dieren een belangrijk hulpmiddel zijn om weer bij je kern en de bron van je eigen zijn te komen. Het kijken naar dieren raakt mensen op een diepere laag, het doet iets op zielsniveau. Een verblijf op een zorgboerderij biedt daarvoor een goede bedding. Door het verzorgen van dieren ervaren mensen ook zelfzorg, het besef dat ze zelf ook een zorgzame kant hebben. Mensen die zichzelf verwaarloosd hebben of niet de nodige aandacht hebben gehad, ervaren die zorg dan wel via dieren. ....

Energierijke dieren als hulp bij burn-out

Binnen zorgboerderijen worden steeds meer mensen opgenomen met burn-outklachten. 'Energierijke dieren', zoals paarden, zijn in staat het energieniveau van deze mensen bij te staan. Belangrijk is dat niet één dier wordt ingezet, maar gelijktijdig meerdere dieren. Rennende paarden hebben een ondersteunende doorwerking voor een uitgeput mens, maar het helpt ook om een uitgeput mens een paar nachten op een veldbed in een paardenstal te laten slapen. Het enorm rustgevend auraveld van slapende paarden heeft een positieve invloed op vermoeide mensen.

Andere inspirerende dieren zijn vogels met hun sprankelende vogelgeluiden, vooral in de ochtenduren wanneer vogels ontwaken. Maar ook jonge dieren die huppelen en sprongetjes maken hebben een positief effect. Die springende dieren verluchten iets vanbinnen. ....

Kinderen en jongeren respectvol laten omgaan met dieren

Kinderen en jongeren die van nature de neiging hebben om dieren te overvragen kun je daarin scholen met korte simpele vragen en ze laten voelen hoe dat nawerkt. "Kijk eens wat hij doet, wat bijzonder. Ben je er dankbaar voor?" of "Goh, hij heeft gevoeld dat je verdriet hebt. Zie je hoe lief hij zijn snuit tegen je borst aanbrengt." Daarmee breng je zo'n kind of jongere weer bij zichzelf om de doorwerking te voelen. Veel mensen zijn eerder kijker op afstand dan dat ze gevoelservaringen aangaan met dieren. Een diercontact met dichte ogen beleven (aaien, strelen, ruiken) kan behulpzaam zijn om ervaringen sneller en diepgaander te doorleven.

[Lees verder](#)

